

La Retirada

Aviàn somiat de libertat, de democracia, de progres per totes. Dempuèi 1931 las governaments republicans s'èran succedit per administrar la país. Mas en 1936, aprep la victòria del "Frente Popular" las tropas de la Junta militera menadas pel general Francò comenceron de far parlar las armas. La guèrra civila d'Espanha anava perdurer tres longes annadas ; tres annadas de cèrcabregas entre los aliats comunistas, socialistas e anarquistas del camp republican e una succession de batalhas sanguinòsas que faguèron de milieirats de victimas.

Fins a la casuda (=tombada) de Barcelona, lo 26 de genièr de 1939, jos las botadas de las tropas nacionalistas de Francò apevadas pels amics faissistas alemands e italians d'aiceste. La desbranda (=derrota) republicana geta alara sus las rotas de desenats de milieirats d'òmes, de femnas e de dròlles que prenon o camin cap a França amb una sola idea dins lo cap : fugir la repression franquista e salvar pelhòfa (=salvar lor vida) ! Laisan darrièr eles tot çò que possedissian : ostal, camps, tot lor deque. Caminan amb lor fardada, caravirats (=englajats, en fr.: hagards), assajant d'escapar als tirs de l'aviacion nacionalista. En tres setmanas, son qualques eina cent mila refugiats (per mitat de soldats, per mitat de civils) que passan la frontièira francesa, mai que mai pel còl de Pertús mas atanben per totes los pòrts pirenençs, per totes las camins de cabra, dins lo freg e la nèu de l'ivèrn. Lo govèrnament frances metrà temps a prene la mesura d'aquel exòde; las primièiras setmanas, i aurà fòrças mòrts, los qu'èran ambats nhafrats, arrenduts e qu'an pas reçauput los suènhs e la noiridura necessaris. Las malaüroses que venon de caucar la tèrra de França se dobtan pas de çò que van deure endurar.

De pargues de refugiats son organizats a la buta-buta, d'en primièr sus las plajas de Rosselhon (Sant-Ciprian, Barcares, Argelèrs) puèi dins tot lo sud-oèst (Gúrs, Riucròs, Lo Vernet d'Arièja, Setfons, Noè, Rivasaltas...). Los pargues del mesprètz. Lèu, darrièr los barbelats, la vida s'organiza : de bulletins, de jamais son publicats artesanament, de malhums se tòman estructurar. Las personalitats exiliadas an pas qu'una idea dins lo cap : tornar al pus ièu conquerre lo po-der en Espanha e restablir la republica. D'aquel temps, lo govèrnament frances tòrna nosar de relacions normalizadas amb la poder franquiste ; cò que provaca la deseòr (=desgost) dels refugiats qu'esperavan la sosten de las democracias europèas dins lor lucha. Sabèm çò qu'es endevengut d'aquela flaqueja de las autoritats francesas qualques meses pus tard ... França s'engatja en guèrra al mes d'agost de 1939. Bravament de republi-cans espanhòls dintrarèn dins la resistència als costats dels franceses. Fòrças seràn enrotlats dins las companhies de treballadors estrangièrs (GTE) fornissent una man d'òbra bon mercat dins l'industria puèi, de mai en mai, dins l'agricultura.

Lo 24 d'agost de 1944 al ser, la "Nueve", la noven companhia de la segonda division del general Leclèrc serà lo primièr destacament blindat a dintrar dins Paris per la liberacion de la capitale. Era gaireben entièrament compausada de republicans espanhòls ... Tre la debuta dels afrontaments en-tre republicans e nacionalistas en 1936, los primièrs refugiats passan la frontièira pirenenca. La postura del govèrnament frances balanceja un moment entre suspicion e generositat. La poblacion, ela, es mai que mai còrferida (=esmoguda) pel sòrt dels refugiats espanhòls. Dins Tarn, fòra lo cas de la municipalitat de Masamet prigondament reguèrga (ostilla) a-n « aqueles roges espanhòls », l'acuelh es puslèu caloròs. Totes las grandas vilas tarnesas recebon de refugiats e mai fòrças comunas pus pichonas. À-z Alban, los dròlles son sulcòp preses en carga pel mèstre d'escòla ; lo preventòrium del còl de la Bacina auberga(=lòtja) de dròlles malauts; la comuna de Còrdas se distinga pel grand nombre de personas aculhidas. Los consols, cargats de verificar l'identitat dels refugiats, contrarotlar lor estat sanitari, destiuar las autorizacions de demòra an a prene en carga lor acuelh.

En 1937 e 1938 son mai que mai de mainatges qu'arriban en França, mas al mes de genièr e de febrièr de 1939 la « retirada » mena dusca a Tarn de centenats de malaüroses, òmes, femnas e dròlles

mesclats. Lo 15 de febrèr òm compta mai de tres mil refugiats dins lo departament escampiihats dins 45 comunas. França s'aprèsta a dintrar en guerra e bos besonhs en man d'òbra comencon de se far sentir. D'unes partieipan a la bastison del pargue (=camp) de Sant-Sulpici (un dels dos pargues tarneses amb 10 de Brens), d'autres rejonhon las usinas textiles del masametán, l'industria del cuèr Graulhet, las minas de Carmauç o las fabricas d'acièr del Saut-de-Tarn a Sant-Juèri. Maltes trapan una plaça dins las bòrias. Mas, quand arriba l'armistici del mes de junh de 1940, la dona cambia: los es-panhòls tòrnan dins los pargues d'embarrament, fòrçes son faches presonièrs pels alemands e deportats cap als camps nazis. Seràn tanben nombroses a rejònher los maquis tarneses e a participar Tora venguda a la liberacion de las vilas del departament puèi de Tolosa. Demest to-tes aqueles refugiats, doas personalitats republicanas son assignadas a residencia dins Tarn : Francisco Largo Caballero, nascut en 1869, dirigent istoric del Partit Socialista Obrièr Espanhòl, ministre del trabalh en 1931 puèi capmèstre del governament en 1936. Demòra a Trebas en cò de l'especièira e aima de se passejar a la broa de la ribièira Tarn. Mudat en Crusa en 1941, arrestat per la Gestapo en febrèr de 1943, deportat en Alemanha, desliurat en març de 1945 mas fòrt afiaquit, defuntarà en marc de 1946 e serà enterrat a Paris sens aver tornat veser sa tèrra mairala.

Rodòlfo Liopis, nascut en 1895, professor e paire fundador de l'escòla publica laïca espanhòla. Director de l'ensenhament primari del governament republican, deputat d'Alicante de 1931 a 1936. Mandat a una professor albigesa, arriba dins lo departament en 1942 e participa a la resistència. Aprèp la guerra, en 1947 serà un temps Presi-dent del governament en exil de la Republica Espanhòla Es atanben cofundador e vicepresident de l'Internacionala Socialista. Tornarà veser Alicante aprèp la mòrt de Francò. S'atuda a-z Albi lo 21 de julhet de 1983 e es enter-rat al cementeri de Las Planças. A costat d'aqueles òmes d'estat, tot un fum d'anònims an refach lor vida en Franca e participat a la reconstruccion del país aprèp-guèrra. Lors descendents an pas oblidat l'istòria qu'an viscuda, la trista retirada d'Espanha al cor de l'ivèrn de 1939 ni mai las annadas negras de la dictatura franquista. Vos recomandi la lecture de la « Revue du Tarn » de l'auton 2007 consacrada als republicans espanhòls. Gèli Combas

Fundstelle: Patrimòni. Journal du patrimoine aveyronnais, No. 21, Août 2009, p. 28 s.

siehe auch: www.retirada.org (im Aufbau)